

Andrea Fjordside Pontoppidans tale til køkkenhaven

Taler

Andrea Fjordside
Pontoppidan
Forfatter, litteraturanmelder
og redaktør

Dato

10. september 2023

Sted

Øens Have, Refshaleøen

Omstændigheder

Danske Taler og Øens Have satte søndag d. 10 september ord og smag på køkkenhaven. Omgivet af de frodige bede i Øens Have på Refshaleøen holdt grønne iværksættere, økologiske aktivister og plantekasseentusiaster taler til køkkenhaven, mens der blev smagt på sæsonens lokalgroede grøntsager. Oder til køkkenhaven gav ordet til dem, der arbejder med, løser kriser med eller finder ro i urbanbotanikken.

Det her er en ode til komposten

Næsten alt, hvad jeg dur til, har med ord at gøre, hvilket kan føles overvældende og meningsløst i situationer, hvor jeg ville ønske, jeg kunne gøre noget mere end bare at skrive tingenes tilstand frem.

At jeg kunne gøre mere end at beskrive.

Når jeg ser flammerne, mærker varmen og de brutale skyl, der kommer fra himmelen.

Når jeg læser tallene, kendsgerningerne, de nært forestående tipping points, de på hinanden uforudsigeligt virkende mekanismer. Læser at ”vi står midt i den største masseuddøen, planeten har oplevet de seneste 65.000.000 år.”

Det var nok også den magtesløshed, der førte mig mod jorden.

Jeg tænkte, jeg kan læse og skrive ja, men hvad ved jeg om at mærke jorden, hvad ved jeg om, hvordan ting vokser ud af den?

Ingenting, eller jeg havde i hvert fald glemt, hvordan det føles, og betydningen af netop at mærke dette.

Omgangen med planter er på en gang en intim og planetarisk beskæftigelse.

En indgang til at erkende deres rodfæstelse og konkrete forbindelse til den jord, som vi aldrig selv vil opleve på samme måde, men som vi alligevel er forbundne til på cirka samme måde. I samme omfang.

Vi ved så lidt om livet i jorden, og det er til dels manglen på viden, der har ført os til at destruere dét liv, ført os mod et underjordisk tipping point.

Vi lever under et paradigme, som betragter jorden som en beholder, hvorfra profit kan høstes, et paradigme, som har hersket i flere århundrede. Men langsomt, ganske langsomt begynder en omvending at finde sted.

Jeg kender bønder, der arbejder med jorden, som stopper op, lytter til den, mærker på den, betragter den indgående, stadig uden præcis at vide, hvad der foregår, men med en respekt for det uvisse, det-der-stadig-ikke-er, eller det-vi-stadig-ikke-ved.

Eller det vi aldrig kommer til at vide, men som ikke eksisterer mindre af den grund. Sammenhængene. De er store.

Der findes en åbenhed i sproget, som måske kan håndtere uvisheden, kan repræsentere den. Min yndlingsforfatter Ursula Le Guin, forfatter til digte, romaner, essays, noveller, har beskrevet forfattervirket som et slags arbejde med at kompostere:

”Ting ryger ind i forfatteren, (...) alt der bliver set og hørt og følt hele dagen hver eneste dag, en masse affald, rester, døde blade, kartoffeløjne, artiskokstokke, skove, gader, værelser i slummen, bjergkæder, stemmer, skrig, drømme, hvisken, lugte, vinde, øjne, gangarter, gestusser, berøringen af en hånd, et fløjt i natten, en stråle sollys på væggen i et børneværelse, en finne i de øde vande.

Alle disse ting ryger ned i romanforfatterens personlige kompostspand, hvor det kombineres, genkombineres, forandres; bliver mørkt og formuldet, fertilt, forvandles til jord.

Et frø falder ned i det, jorden nærer frøet med den rigdom, den består af, og

noget vokser. Men det, der vokser, er ikke en artiskokstok og et kartoffeløje og en gestus. Det er en ny ting, et nyt hele. Det er *opfundet*.”

Jeg læser denne beskrivelse af forfattervirket op for forsigtigt at foreslå, at det litterære arbejde både kan være forandrende og vedligeholdende og omsorgsfuldt. Ifølge Le Guin må det simpelthen være regenerativt, men også forskydende. Ordet regeneration kommer af latin regenerationem, det “at genføde”. Det kommer af re- “igen” og generare “avle, frembringe”, at gendanne eller genopbygge sig selv. Og det er også navnet på en nyere jordbrugsbevægelse, der vender sig mod jorden og dens myriader af liv som betingelse for, at planter kan gro godt.

Det er ikke nødvendigvis harmonisk at regenerere, og forfattervirket er også at udfordre af status quo, af alt hvad vi **med sikkerhed** vidste, at vi vidste. Vi må vende jorden igen og igen, så noget nyt kan trække vejret. Vi må kompostere i ruinernes skygge, lade den skarpe sol trænge igennem.

Hvad jeg opdagede, da jeg begyndte at grave i noget jord, at hæve blikket over bøgerne, og ud blandt kornet og blomsterne, var, at komposteringen ikke kun er en metafor, det er en helt konkret, konstant igangværende handlen, som foregår i et samarbejde på tværs af arter, et samarbejde, der holder jorden levende, som genskaber liv ud af det, der døde.

Kompostering er den proces, hvor organisk materiale omsættes af bakterier og regnorme og svampe og andre mikroorganismer, der lever i jorden, for dermed at blive til en frugtbar hummus, der holder på vandet og næringsstofferne, som planterne kan bruge, når de skal vokse og fange sollys og kuldioxid og omdanne det til ilten, vi trækker ned i vores lunger.

Det franske ord *révolution* betyder oprindeligt en cirkelbevægelse, og det er det, jeg tænker, komposteringen er. En helt igennem hverdagslig, ordinær og altafgørende revolution.

Dette er en ode til komposteringen, både det metaforiske arbejde med at opretholde, genoplive og forny og det helt konkrete arbejde, der gør det muligt for os at trække vejret og brødfødes.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Hyldesttale, Oder til køkkenhaven

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/andrea-fjordside-pontoppidans-tale-til-kokkenhaven>